

3. Партиципация дітей і молоді: міжнародний досвід та практичні рішення: метод. посіб. для роботи з дітьми і молоддю / В. Штанге, М. Гриньова та ін. Берлін: Спілка DRA e. V., 2020. 220 с.
4. Суріна Г. Поняття «партиципация»: генеза і актуальність. *Політологія. Вісник Дніпропетровського університету*. 2017. № 1. С. 55–63.
5. Hrynova M., Gollob R., Yahodnikova V. Participation in the context of developing pupils' leadership qualities on a humanistic and democratic basis. *Revista Românească pentru Educație Multidimensională*. 2024. № 16 (1) С. 16–29. DOI: <https://doi.org/10.18662/rrem/16.1/809> /
6. Ягоднікова В., Гриньова М. Демократичне лідерство в Новій українській школі: поцінування партиципации в початковій школі. *Початкова освіта у контексті шкільних змін: теорія, методика, практика, досвід*: монографія. Умань: Сочінський М. М. [вид.], 2021. С. 149–180.

ЗАМРОЗЕВИЧ-ШАДРИНА Світлана,

*докторка педагогічних наук, професорка, професорка
кафедри початкової освіти Прикарпатського
національного університету імені Василя Стефаника*

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В ІННОВАЦІЙНОМУ ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Важливе значення в розвитку та становленні особистості має соціальне середовище, виховання та спадковість. Сучасне освітнє середовище повинно бути освітньо-розвивальним, для якого притаманний дуалістичний світогляд із основами теорії вільного виховання; громадянське виховання в освітньому середовищі; гармонійне поєднання науково-дослідної праці та навчання; гуманізму для гармонійного розвитку [3, с. 55].

Важливою особливістю інновацій в освіті є суб'єкт-суб'єктні відносини, в основі яких є мета-діяльність. Сучасні педагоги стають фахівцями інноваційного менеджменту і освіти, які мають чітко окреслену життєву позицію, прагнуть здобувати нові знання, підвищують свою професійну майстерність і творчий потенціал, здійснюють рефлексію своєї діяльності, вірять у свої сили та можливості, організовують міжнародні конференції, симпозіуми та круглі столи, залучаючи до них своїх колег і студентів, активно створюють і реалізують інновації. Їхнім впровадженням і подальшим супроводом займаються науково-методичні центри [2, с. 7].

Соціальним механізмом розвитку особистості є інновації педагогічного середовища, які є результативними, коли оптимально поєднані змістовна предметність педагогічної інновації та цілісна система освітнього процесу.

Таким способом у вищому навчальному закладі відбувається активний колективний пошук інновацій, їх створення, адаптування та реалізація в освітньому процесі. Науково-методичні центри, які працюють в нашій країні є каталізатором освітніх реформ, забезпечують оперативне та масове впровадження в освітній процес цілого ряду комплексу інновацій, забезпечуючи їх подальший супровід у «життя» [2, с. 7]. Класифікація інноваційних соціальних перетворень в освіті може бути проведена по відповідним аксіологічним сутнісним критеріям (ефективність освітнього і педагогічного процесів, характер і ступінь реалізації завдань соціокультурного відтворення) і процесуальним критеріям (ступінь новизни, – 12 – зміст інновацій, їх радикальність, способи і швидкість передачі та освоєння, інтенсивність впровадження нововведень).

Соціальним механізмом розвитку особистості є інновації педагогічного середовища, які є результативними, коли оптимально поєднані змістовна предметність педагогічної інновації та цілісна система освітнього процесу.

Все це відображається так чи інакше на особистості студента, має вплив на становлення його як майбутнього професіонала своєї справи. У той же час варто

підкреслити, що інновації педагогічного середовища як соціальний механізм розвитку особистості знаходять ефективність в тому випадку, коли оптимально з'єднуються змістовна предметність педагогічної інновації з цілісністю системи, що забезпечує освітній процес. Таким чином, умовно можна визначити своєрідні поля: педагогічну систему, освітню систему і поле суб'єктності, яке представлено інноваційним типом ВНЗ. Відповідність цих рівнів суб'єктно-об'єктній взаємодії і визначають ефективність інноваційного процесу в аспекті відображення його результатів на особистості студента. Освітній діалог є важливою інноваційною гуманітарною технологією професійного становлення особистості у ВНЗ. Адже орієнтація на особистість не може обмежуватися лише певними логічними структурнокомпонентними перетвореннями у змісті освіти. Трансформація освіти не лише пов'язується із рядом перетворень об'єкта (на рівні навчального матеріалу), а й суб'єкта, який з ним працює (ВНЗ, педагоги) [4, с. 15].

Розвиток гармонійної особистості студента здійснюється не тільки під час засвоєння навчального матеріалу, але й у розв'язанні проблемних ситуацій для їхнього особистісного самовизначення, прийняття норм суспільного життя, створення власної системи цінностей. Освітнє середовище допомагає розкривати індивідуальні шляхи розвитку особистості. Цей процес залежить від їх різноманіття, яке формується індивідуальним культурно-ціннісним самовизначенням педагогів, а також створюваними автономними структурними підрозділами в самому освітньому середовищі. Можна чітко говорити про співвідношення спрямованості інноваційності особистості та соціально-психологічної адаптованості [5, с. 70-72]. Адже беручи до уваги різні навіть філософські (на доданок до – 13 – психологічних джерел) можна чітко виокремити основні принципи, які є своєрідною базою інноваційного наукового діалогу посередництвом педагогів: набуття власного досвіду через актуалізацію процесів пізнання під час навчання; взаємодія в умовах невизначеності та пошуки правильності вибору; новаторство як умова пізнавальної діяльності;

незавершуваність діалогу як методу пізнання; відкритість до діалогу та критики, де кожне нове переосмислення відкриває істотно нові можливості для втілення отриманих знань під час навчання у реальність. Вплив інноваційного педагогічного середовища породжує в особистості прояви багатоаспектності, альтернативності та багатопозиційності отриманих знань.

Становлення гармонійної особистості у процесі вищої освіти передбачає цілісність перетворень сфери освітнього процесу: маємо говорити не тільки про видозміни в структурі навчального матеріалу, але й обов'язковому створенні проблемних ситуацій особистісного самовизначення студентів. Специфіка інновації педагогічного середовища, як відповідним чином організації наукової діяльності, породжує і цілковито певний соціальний тип особистості, основною сутнісною характеристикою якого виступає інноваційна здатність, що виявляється в характерному для даного типу особистості інноваційному способі життя. Існує стійкий зв'язок і взаємозалежність між станом освітнього середовища і характером соціалізації особистості, зокрема це проявляється у прийнятті і освоєнні норм – регуляторів суспільного життя, перетворення соціального досвіду у власні цінності, прийняття норм культури як розвиток в людині здатності до вибору. У процесі соціалізації особистості в середовищі ВНЗ за допомогою професійних викладачів реально ці компоненти породжують різний рівень соціалізації особистості, від прийняття норм суспільства до усвідомленої побудови моделі свого життєвого шляху відповідно до особистісних цінностей і ідеалів, а отже, і різний ступінь індивідуальності. Без сумніву, існує прямий вплив освітнього середовища на створення індивідуальних траєкторій розвитку особистості. Цей процес залежить від їх різноманіття, яке формується індивідуальним культурно-ціннісним самовизначенням педагогів, а також створюваними автономними структурними підрозділами в самому освітньому середовищі. Можна чітко говорити про співвідношення спрямованості інноваційності особистості та соціально-психологічної адаптованості [5, с. 70- 72].

Адже беручи до уваги різні навіть філософські (на доданок до – 13 – психологічних джерел) можна чітко виокремити основні принципи, які є своєрідною базою інноваційного наукового діалогу посередництвом педагогів: набуття власного досвіду через актуалізацію процесів пізнання під час навчання; взаємодія в умовах невизначеності та пошуки правильності вибору; новаторство як умова пізнавальної діяльності; незавершуваність діалогу як методу пізнання; відкритість до діалогу та критики, де кожне нове переосмислення відкриває істотно нові можливості для втілення отриманих знань під час навчання у реальність. Вплив інноваційного педагогічного середовища породжує в особистості прояви багатоаспектності, альтернативності та багатопозиційності отриманих знань. Завдяки принципу відкритості відбувається нове переосмислення власної «картини світу». Все чіткіші прояви демократичної моделі поведінки студента, які проявляються в умінні рухатися уперед, розуміти що таке «правильний» науковий діалог і навіщо він потрібен; у розвитку здібностей критично мислити, виходити за межі запропонованого; у вмінні не тільки приймати рішення, але і нести за них відповідальність, а також робити правильні прогнози щодо можливих наслідків цих рішень. Уміння проектувати і прогнозувати своє майбутнє у ХХ ст. – є вже обов'язковими, а не просто бажаними. Резюмуючи відмітимо, що таким чином інноваційне педагогічне середовище дозволяє сприйняти та усвідомлювати цінність свого «Я»: через комунікацію з іншими, котрі виступають як «модель», яка є достатньо зручною для спостереження зі сторони, через грамотну оцінку себе з ними; сприймання та усвідомлення свого «Я» через спостереження та рефлексію власних станів, що дає розуміння свого внутрішнього світу; уміння використати свою власну психологію душі та соціальність на благо країни.

Список використаних джерел:

1. Іщенко Т. Інноваційне середовище науково-методичного центру. Освіта. Технікуми, коледжі. № 3 (38). 2015. С. 7- 10.

2. Пасічніченко А. Сучасні уявлення про освітнє середовище як психолого-педагогічний феномен. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2016. № 9. С. 50-61.
3. Верьовкін В. В. Філософія освіти як інноваційний напрям новітніх філософських та педагогічних досліджень / Верьовкін В. В. // Гілея: науковий вісник / Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова, ВГО УАН. – Київ, 2017. – Вип. 120 (№ 5) С. 214-219.
4. Іщенко Т. Інноваційне середовище науково-методичного центру / Т. Іщенко, С. Жуковська // Освіта. Технікуми, коледжі. – № 3 (38) 2015. – С. 7- 10.
5. Пасічніченко А. Сучасні уявлення про освітнє середовище як психолого-педагогічний феномен / А. Пасічніченко, Н. Ковалевська // Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. – 2016. – № 9. – С. 50-61.
6. Радчук Г. Освітній діалог як інноваційна гуманітарна технологія професійного становлення особистості у ВНЗ / Галина Радчук // Педагогічний процес: теорія і практика: наук. журн. / Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, Благод. фонд ім. А. Макаренка. — Київ, 2017. — Вип. 1 (56) С. 15-21.
7. Соціокультурні та психологічні виміри становлення особистості: матеріали Всеукраїнської (із міжнародною участю) науково-практичної – 14 – конференції (5-6 жовтня 2017 року, м. Херсон). – Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2017 – 168 с.